raašmenis pentinis,ornamentuotas kovos kirvis, taip pat peiliukas, netaisyklingo aštuoneto formos diržo sagtis, ornamentuota tankių įraižų tinkleliu, kuris trijose vietose perkirstas vertikaliais brūkšneliais, taip pat įmovinis ietigalis profiliuota plunksna. Po kaulais, vienodame gylyje, kapas Nr. 2 buvo apdėtas trimis akmenimis: iš R, V ir P. P pusėje buvęs akmenukas padėtas po kirvio ašmenimis.

Kapas Nr. 3 buvo įrengtas pilkapio centre, O,14 m po pilkapio pagrindu, O,15 m gylio, O,8 m ilgio ir O,5 m pločio duobutėje. Įkapės analogiškos - peiliukas, aštuoneto formos diržo sagtis, įmovinis ietigalis profiliuota plunksna. Ritualiniais tikslais ietigalio smaigalys buvo užlenktas.

Remiantis radiniais, pilkapį galima datuoti VI-VII a.

Mykolas Michelbertas

Paragaudžio pilkapyno tyrinėjimai

1992 m. vasarą VU AE katedros ekspedicija baigė Paragaudžio, Šilalės raj., pilkapyno tyrinėjimus, pradėtus dar 1982 metais (žr. ATL 1982 ir 1983 metais. V. 1984. P. 58-6O; ATL 1984 ir 1985 metais. V. 1986. P. 61-63; ATL 1986 ir 1987 metais. V. 1988. P. 55-59; ATL 1988 ir 1989 metais. V. 199O. P. 56-6O; ATL 199O ir 1991 metais.V. 1992. T. 1. P. 111-114.).

1992 m. pietinėje pilkapyno dalyje ištirti dar 4 pilkapiai, iškastos 2 perkasos kitose pilkapyno dalyse.

Tyrinėtų pilkapių sanpilai buvo anksčiau nukentėję. Juose matėsi iškastų duobių pėdsakai, be to, akmenų vainikai buvo gerokai apardyti. 1992 m. ištirtų sanpilų dydis įvairus - nuo 5,5 m

iki 9-9,5 m skersmens ir nuo O,25 m iki O,85 m aukščio. Pilkapių sanpilų pakraščiais aptikti apskriti akmenų vainikai, kurių skersmuo vidinėje pusėje - nuo 3,9 iki 5,1 m. Dalis vainikų dar turėjo puslankio formos priestatus. Mirusieji buvo laidojami tarp apskritų vainikų ir priestatuose. Tai, kad buvę apeigų su ugnimi, liudija jų pėdsakai - degėsiai ir angliukai, kurių rasta kai kurių pilkapių pagrinde (pilk. XVII) ir kapų aplinkumoje.

Iš viso aptikti 9 senojo geležies amžiaus kapai. XVI pilkapyje buvo 3 kapai, XVIII ir XVII pilkapiuose - po 2 kapus, XIX pilkapyje - 1 kapas. Dar vienas kapas rastas II perkasoje. Kapai buvo įrengti 35-6O cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Mirusiųjų griaučiai buvo beveik visiškai sunykę. Likusios tik neapdegusios įkapės. Atrodo, mirusieji laidoti skobtiniuose karstuose, nes dažnai mirusiųjų galvūgalyje ir kojūgalyje buvo randami akmenys tokiems karstams prilaikyti. Mirusieji laidoti galvomis į ŠV (315° kryptis) arba į Š (ŠV 32O-34O° kryptys, ŠR 1O-15° kryptis). Vieną mirusįjį paguldė vakarų kryptimi (ŠV 285°). Dauguma kapų buvo įrengta ant pilkapio pagrindo. 6 iš jų buvo vyrų kapai. Įkapės negausios. Vyrų įkapėse rasta siauraašmenių pentinių ir įmovinių kirvių, peilių lenkta nugarėle. Tik viename kape (pilk. XIX, k. Nr. 1) rastas nedidelis geležinis įmovinis ietigalis. Iš papuošalų vyrų kapuose rasta žalvarinė prūsų serijos akinė segė, geležinis smeigtukas.

Moterims ir vaikams dėta daugiau papuošalų. Pvz., XVIII pilkapio k. Nr. 1 įkapes sudarė žalvarinė prūsų serijos akinė segė, geležinis smeigtukas, žalvarinė keturkampio pjūvio apyrankė suapvalintais galais. Aptiktas vaiko kapas be įkapių (pilk. XVII, k. Nr. 1). Iš suardytų kapų surinkta dar keletas dirbinių - įmovinių kirvių, prūsų serijos akinė segė, žalvario įvijų. Surasti daiktai

1992 m. ištirtus kapus ir pilkapius leidžia priskirti B2 periodo viduriui - antrajai pusei, B2/C1 periodui.

Kaip minėta, pilkapyno tyrinėjimai baigti, todėl galima pateikti ir kai kurias apibendrinančias išvadas apie šio paminklo tyrinėjimų svarbą Lietuvos archeologijos mokslui.

Per devynis tyrinėjimo sezonus Paragaudžio pilkapyne buvo ištirta 4O pilkapių sanpilų ir dar kelių pilkapių liekanos. Pagal ištirtų pilkapių skaičių tai vienas didžiausių pilkapynų Žemaitijoje ir Šiaurės Lietuvoje. Šiame pilkapyne surasti 65 kapai, datuojami I-II amžiais po Kr.. Tai vienas seniausių laidojimo paminklų ne tik Šilalės rajone, bet ir apskritai vakarinėje pilkapių paplitimo teritorijoje.

Paragaudžio pilkapiuose surasta daug I-II amžių kapų kompleksų, leidžiančių tiksliau datuoti kai kuriuos senojo geležies amžiaus pirmosios pusės dirbinius. Tarp jų surasta ir unikalių daiktų (pvz., 2 geležinės antkaklės trimitiniais galais, žalvarinė apyrankė trimitiniais galais, žalvarinė apyrankė trikampio skersinio pjūvio lankeliu), retų romėniškų importuotų daiktų (A 69 tipo žalvarinė labai profiliuota segė). Retesnėms įkapėms priklauso žalvarinės antkaklės tuščiaviduriais trimitiniais galais, plokšteliniai antsmilkiniai, pagrindinės serijos akinės segės, apyrankės pumpuriniais galais, žalvarinis pincetas. Pastarasis surastas kol kas bene turtingiausiame I a. vyro kape, kuriame buvo net lO daiktų. Šis kapas liudija apie gana ankstyvą Paragaudžio bendruomenės turtinės diferenciacijos pradžią.

Paragaudžio pilkapyno tyrinėjimai pateikė ir savitų, iki šiol nežinomų senojo geležies amžiaus laidosenos bruožų. Antai, kai kurie gretimi pilkapiai tarpusavyje buvo sujungti akmenų grindiniais. Gal tai buvo "keliai", jungę artimų giminaičių laidojimo vietas, o gal - simboliniai keliai į pomirtinį pasaulį? Kol kas tik Pa-

ragaudyje susidurta su papročiu dėti mirusiesiems į kapus netinkamus naudoti geležinius daiktus. Pvz., kai kuriuose vyrų kapuose rasti ietigaliai su nulaužtais galais, peiliai lenkta nugarėle su nulaužtais smaigaliais. Galbūt pagal ano meto žmonių pasaulėžiūrą šie daiktai pomirtiniame pasaulyje privalėjo "atgyti". Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog kai kuriuose I a. vidurio kapuose dar gausu geležinių stambių papuošalų - antkaklių, apyrankių. Matyt, dar trūko spalvotųjų metalų žaliavos, ir vietos meistrai gamino dalį papuošalų iš geležies. Pastebėta ir daugiau įdomių pilkapių supylimo bei laidosenos detalių.

Visų tyrinėtų Paragaudžio pilkapių sanpilai buvo vėl supilti, paliekant juose beveik nejudintus akmenų vainikus. Radiniai perduoti Lietuvos Nacionaliniam muziejui Vilniuje.

Mykolas Michelbertas

Paalksnių pilkapiai

1993 m. VU A katedra pradėjo tyrinėti Paalksnių pilkapius, Kelmės raj., Kražių apyl. Jie yra to paties pavadinimo kaime, jo pietiniame gale, valstybiniame miške. Pats kaimas yra prie kelio tarp Pašilės ir Karklėnų bažnytkaimių. Vietos gyventojai pilkapius vadina "milžinkapiais". Prie pilkapyno, jo ŠR kampe, pastebėti vėlyvojo geležies amžiaus kapinyno pėdsakai.

Paalksnių archeologiniai paminklai visuomenei plačiau tapo žinomi tik nuo šio amžiaus ketvirtojo dešimtmečio pabaigos, kai iš ardomų laidojimo paminklų kai kurie daiktai pateko į VDKM ir ŠAM. Jau tuo metu dalis pilkapyno buvo ariama ir sunaikinta.